Василь Стус

Палімпсести

Издательский союз "Анарсис"

Василь Стус
ПАЛІМПСЕСТИ

Благословляю твою сваволю дорого долі, дорого болю!

У новій збірці – вірші, написані між 1971-77 роками.

В ній – мої болі й радощі, мрії й передуми, спогади й сніння, образки життя.

ЧАСТИНА ПЕРША

* * *

Гойдається вечора зламана віть,
як костур сліпого, що тичеться в простір
осінньої невіді. Жалощів брості
коцюрбляться в снінні – а дерево спить.
Гойдається вечора зламана віть
туга, наче слива, рудою налита.
О ти всепрощальна, о несамовита
осмутами вмита твоя ненасить.
Гойдається вечора зламана віть,
і синню тяжкою в осінній пожежі
мій дух басаманить. Кінчилися стежі:
нам світ не належить – бовваном стоїть.
Шалена вогненна дорога кипить.
Взялась кушпелою – обвітрені крони
всю душу обрушать у довгі полони,
і згадкою – вечора зламана віть.
І сонце – твоє, простопадне – кипить.
Тугий небокрай, погорбатілий з люті
гірких дорікань. О піддайся покуті
самотності! (Господи, дай мені жить!)
Удай, що обтято дорогу. Що спить
душа, розколошкана в смертнім оркані
високих наближень. На серця екрані
гойдається вечора зламана віть.
Гойдається вечора зламана віть,

неначе розбратаний сам із собою.
Тепер, недоріко, подайсь за водою
(а нишком послухай: чи всесвіт —
не спить?).
Усесвіт – не спить. Він ворушиться, во—
втузиться, тузаний хвацько під боки
мороками спогадів. Луняться кроки,
це, Господи, сяєво. Це – торжество:
надій, проминань, і наближень, і на—
вертань у своє, у забуте й дочасне.
Гойдається павіть, а сонце – не гасне
і грає в пожежах мосяжна сосна.
Це довге кружляння – над світом і під
кошлатими хмарами, під багряними
торосами замірів. Господи, з ними
нехай порідниться навернений рід
отой, що принишк попід товщею неб —
залізних, із пластику, шкла і бетону.
Надибую пісню, ловлю їй до тону
шовкового голосу (зацний погреб).
Поорана чорна дорога кипить
нема ні знаку – од прадавнього шляху.
Сподоб мене, Боже, високого краху!
Вільготно гойдається зламана віть.

* * *

Я так і не збагнув
і досі ще не знаю,
чи світ мене минає

чи я його минув.
Днедавнє завзялось
у снінні чарувати.
Та й знакомиті дати
мені проставив хтось!
Світ повен сподівань,
мов став, що ні схлюпнеться.
І царство це – минеться
без клятв і без карань.

* * *

Сто дзеркал спрямовано на мене
в самоту мою і німоту.
Справді – тут? Ти – справді тут?
Напевне,
ти таки не тут. Таки – не тут.
Де ж ти є? А де ж ти є? А де ж ти?
Досі зросту свого не досяг?
Ось він, довгожданий дощ (як з решета!) —
заливає душу, всю в сльозах.
Сто твоїх конань… Твоїх народжень…
Страх як тяжко висохлим очам!
Хто єси? Живий чи мрець? Чи, може,
і живий, і мрець – і – сам-на-сам?

* * *

Цей став повісплений, осінній, чорний став,
як антрацит видінь і кремінь крику,
вилискує Люципера очима.
П'янке бездоння лащиться до ніг.
Криваво рветься з нього вороння
майбутнього. Летить крилатолезо
понад проваллям яру, рине впрост
на вутлу синь, високогорлі сосни
і на пропащу голову мою.
Отерплі очі збіглися водно —
повторення оцього чорноставу,
насилу вбгане в череп.
Неприхищений,
а чуєш, чуєш протяг у душі?

* * *

Здається, чую: лопають каштани,
жовтозелену викидають брость
і зовсім поруч – київське весняне
пахуче небо гуком налилось.
Здається, бачу: рвуться буйні трави,
де вже відговорили всі струмки,
а Україна, Лебединя, Слава
за сином назирає з-під руки.
Невже то – квітень, і шпачиний клекіт,
ачи немудрі кпини чи чужі
обірвані рулади? Чий же шепіт

урвавсь на воронованім ножі?

* * *

Пливуть видіння, пагорбами криті,
а за горою – паділ і байрак.
Цвітуть волошки в золотому житі
а над смараґдом луки сяє мак.
І таємнича мавка білорука
ступає – ніби вічністю пливе.
Кружляє мак. А над смараґдом луки
уже нависло небо гробове.

* * *

Аби лиш подолати гнів,
сторозтриклятий гнів здолати,
я б поіменно міг назвати
усіх братів, усіх катів.
Та погляд застує імла,
і ти, мов лев, у цій оборі,
де стільки кроків в коридорі, —
аж світ зайшовся дубала!
Намарне. Бога не гніви —
хай б'є пропасниця тобою,
допоки вижде час двобою

той вершник, що без голови.

* * *

Прикрийся мідною горою,
сховай зухвалу голубінь.
Тінь – трембітає наді мною
і в кожен слід ступає тінь.
Прикрийся обрію габою,
об розпач кулаки оббий —
і верне образ голубий
дружиною ачи сестрою.
Заповідається за мною
грім великодній, горовий.
Об розпач кулаки оббий,
прикрившись мідною горою.

* * *

Геть спогади – сперед очей.
Із лиць – жалі, із уст —
колючі присмерки ночей
у цей сорокопуст.
Як став – то вплав,
як брід – то вслід,
як мур – то хоч нурця,
пройдімо лабіринтом бід

до свого реченця,
де щонайвища з нагород
і найчесніша – мста
за наш прихід і наш ісход
під тягарем хреста.

* * *

Звелася длань Господня
і кетяг піднесла
над зорі великодні
без ліку і числа.
Ця синь зазолотіла
це золото сумне,
пірвавши душу з тіла,
об'яснили мене.
Голосить снігавиця,
колючий хрипне дріт,
а золота жар-птиця
пускається в зеніт.

* * *

Лискучі рури власним сяйвом сліпнуть —
іззовні і зсередини. Струмить
високий день. Як спирту штоф, стоїть
осклілий обрій.

Інші в душах тихнуть
і віддаються щедро, як жінки,
твоїй душі, що в сяєві оскліла.
А рідна нива, як вогонь, горіла
і чорні викидала колоски!

* * *

Сосна із ночі випливла, мов щогла,
грудей торкнулась, як вода – весла
і уст – слова. І спогади знесла,
мов сонну хвилю. І подушка змокла.
Сосна із ночі випливла, мов щогла,
і посвітилась болем далина.
Кругом – вона, геть доокруж – вона,
та тільки терням поросла дорога.
Сосна росте із ночі. Роєм птиць
благословенна свінула Софія,
і галактичний Київ бронзовіє
у мерехтінні найдорожчих лиць.
Сосна пливе із ночі і росте,
як полохке вітрило всечекання.
А ти уже – по той бік, ти – за гранню,
де видиво гойдається хистке.
Там – Україна. За межею. Там.
Лівіше серця. З горя молодого
сосна спливає ніччю, ніби щогла,
а Бог шепоче спрагло: Аз воздам!

* * *

Яка нестерпна рідна чужина,
цей погар раю, храм, зазналий скверни!
Ти повернувся, але край – не верне:
йому за трумну пітьма кам'яна.
Як тяжко нагодитись і піти,
тамуючи скупу сльозу образи,
радійте, лицеміри й богомази,
що рідний край – то царство німоти.
Та сам я єсм! І є грудний мій біль,
і є сльоза, що наскрізь пропікає
камінний мур, де квітка процвітає
в три скрики барв, три скрики божевіль!
Обрушилась душа твоя отут,
твоїх грудей не стало половини,
бо чезне чар твоєї Батьківщини,
а хоре серце чорний смокче спрут.

* * *

Церква святої Ірини
криком кричить із імли,
мабуть, тобі вже, мій сину,
зашпори в душу зайшли.
Скільки набилося туги!
Чим я її розведу?
Жінку лишив – на наругу,

маму лишив – на біду.
Рідна сестра, як зигзиця,
б'ється об мури грудьми.
Глипає оком в'язниця,
наче сова із пітьми.
Київ – за ґратами. Київ —
весь у квадраті вікна.
Похід почався Батиїв?
ачи орда навісна?
Мороком горло огорне —
ані тобі продихнуть.
Здрастуй, бідо моя чорна,
здрастуй, страсна моя путь.

* * *

Душа ласкава, наче озеро,
і трохи синім віддає.
Тут, поміж Туровом і Мозирем,
тепер призволення моє.
Горить налитий сонцем оболок
і день до берега припав.
А біля мене білим соболем
тремтить коханої рукав.
Мені була ти голубинею,
що розкрилила два крила.
І мужем, хлопчиком, дитиною
мене до неба вознесла.

* * *

У німій, ніби смерть, порожнечі свічад
пересохла імла шебершить, мов пісок,
і високий, як зойк, тонкогорлий співак
став ширяти над тілом своїм.
Дух підноситься д'горі. У зашморзі бід
аж зайшовся кривий од волання борлак,
аж огранням дзеркал заросилася кров!
Ніч зсідається, наче кришталь.
Начувайсь, навіжена, скажена душе!
Бо вдивляння, вслухання – зненацька уб'ють!
І звереснула нервів утята струна,
і звереснув пугкий напівсон кришталю,
і звереснула пустка свічад.

* * *

Зажурених двоє віч,
криві терези рамен,
гербарій дзвінких долонь —
з ночі.
А де та горить зоря,
котру назирає син?
Об схід той, мов об багнет —
жалься.
Якісь переплески, блиск —
переймами досвітку.

І вже попливла-пливла
вічність.
Бо серце оговтати,
добігти до пам'яти,
немов на побачення —
годі.

* * *

Стань і вдивляйся: скільки тих облич
довкола виду твого, ніби німби,
так сумовито виграють на дримбу,
хоч Господа на допомогу клич.
Вдивляється у проруб край світів
душа твоя, зайшовшись начуванням.
Тонкоголосе щемне віщування
в подобі лиць – без уст, очей і брів.
І безберега тиша довсібіч!
Усесвіт твій німує і німіє.
І сонце, в душу світячи, не гріє:
в змертвілих лицях – відумерла ніч.
А з безгоміння, з тлуму світового
напружена підноситься рука
і пісня витикається тонка,
як віть оливи у долоні бога,
і сподіванням встелеться дорога,
і в серці зірка заболить жалка.

* * *

І стіл, і череп, і свіча,
що тіні колихає,
і те маленьке потерча,
що душу звеселяє.
Либонь, для тебе не дано
вартнішого зазнати
за цього, що спішить вікно,
як світ, заколисати.
Сховайся в череп, потерча!
Очниць великі вікна
потвердять, що горить свіча
розважно – ані бликне.
Тамте видіння у мені
світає – і світання
простриться в самотині,
як світу заступання.

* * *

Світання – мов яйця пташині,
кволі, спроквола сині,
що випали з гнізд і щебечуть
і крильцями тріпотять.
Оце голубе молодило —
пливе і пливе – не до краю
і не до кінця – щоб нагально

душу втопити сліпу.
А присмерк крутоберегий
роздався – аби в улоговину
сяєво сяєва сяйва
ввігналось, мов пружна стріла.

* * *

У порожній кімнаті,
біла, ніби стіна,
притомившись чекати
спить самотня жона.
Геть зробилась недужа:
котру ніч, котрий день —
ані чутки про мужа,
ані – анітелень.
Лячні довжаться тіні,
дзвонять німби ікон,
і росте голосіння
з-за соснових ослон.
Мій соколе обтятий,
в ту гостину, де ти,
ні пройти, ні спитати,
ні дороги знайти.
За тобою, коханий,
очі видивила,
ніби кінь на аркані,
світ стає дубала.

* * *

Як тихо на землі! Як тихо!
І як нестерпно – без небес!
Пантрує нас за лихом лихо,
щоб і не вмер і не воскрес.
Ця Богом послана Голгота
веде у паділ, не до гір.
І тінь блукає потаймир,
щовбами сновигає потай.
Пощо, недоле осоружна,
оця прострація покор?
Ця дума, як стріла, натужна,
оцих волань охриплий хор?
Та мури, мов із мертвих всталі,
похмуро мовили: чекай,
ще обрадіє із печалі
твій обоюдожалий край.

* * *

Цей білий грім снігів грудневих,
грудного болю білий грім,
безокрай марень полудневих,
спогадувань рожевий дим:
в дуеті з лижвою – узлісся,
Святошин. Тиша. Свято. Днесь
ти перемерз, скипівся – ввесь

і – окрай себе простелився.

* * *

Ти тут. Ти тут. Вся біла, як свіча —
так полохко і тонко палахкочеш
і щирістю обірваною врочиш,
тамуючи ридання з-за плеча.
Ти тут. Ти тут. Як у заждалім сні —
хустинку бгаєш пальцями тонкими
і поглядами, рухами палкими
примарною ввижаєшся мені.
І враз – ріка! З розлук правікових
наринула, найшла і захопила.
Та квапилася моторошна хвиля
у берегах, мов коні, торопких.
Зажди! Нехай паде над нами дощ
спогадувань святошинських, пречиста.
О залишись! Не смій іти до міста
занудливих майданів, вулиць, площ.
Ти ж вирвалася, рушила – гірський
повільний поповз, опуст, розпадання
материка, раптовий зсув і дляння,
і трепет рук, і тремт повік німий.
Пішла – туннелем довгим – далі – в ніч —
у морок – сніг – у вереск заметілі,
Тобі оббухли слізьми губи білі.
Прощай. Не озирайся. І не клич.
Прощай. Не озирайся. Благовість
про тогосвітні зустрічі звістує

зелена зірка вечора. Крихкий
звереснув яр. Скажи – синочок мій
нехай віка без мене довікує.
Прощай. Не озирайся. Озирнись!!!

* * *

Схились до мушлі спогадів – і слухай:
усе, чого не зволиш, донесе
насторчене од начування вухо,
що, як не ошукає, то спасе
і визволить із німоти і тиші
і від тяжкої – з кулаки – журби.
В глухому замурованім узвишші
туркочуть до світ-сонця голуби.
Поверне все – ні в чому не відмовить
і обдарує певністю сповна
блакитна мушля, та, що луни ловить
і від вслухання стала голосна.

* * *

Вона і я поділені навпіл
містами, кілометрами, віками.
Озвалось паровозними гудками
твоє минуле – із кількох могил.
І народився день тобі. Поранок

цідився крізь шпарини домовин.
Десь там береза, і паркан, і ґанок,
неназвана жона і мертвий син,
скоцюрблений од болю молодого,
ще спередсвіта. І сльозу сльоза
повільно побивала. Слава богу,
що ані слова жоден не сказав,
лише зчорніле серце пік очима,
надсило спогади за душу тряс,
допоки сам обличчям не загас,
як крейда, стертий тінями чужими.

* * *

Зима. Паркан. І чорний дріт
на білому снігу.
І ворон – між окляклих віт —
гнеться в дугу.
Дві похнюплені сосни
смертну чують корч.
Кругом – мерці. І їхні сни
стримлять, як сосни, сторч.
Дві брами, вгрузлі в землю, тьма
колошкає Танар,
і духу – продиху нема
од жалібниць, од мар.
Зима. Паркан. І чорний стовп,
мережка шпичаків.
Злодійський огирів галоп,

вогненний грім підків.

* * *

Хлющить вода. І сутінь за вікном.
Прищухлі айстри вгорнуто у морок.
Здається, відучора був вівторок
(межи очі ударив колуном).
Пливе земля. І спокій сподіванний —
як тиша тиші. Як кінець кінця.
Хлющить вода. Так час біжить захланний —
наближує мене до реченця.
Від спогадів – самі чорніють вирви.
Дорогу розміновано – рушай!
Благословенні сходження і прірви
і славен рідний і нищівний край!

* * *

Посоловів од співу сад,
од солов'їв, і од надсад.
І од самотньої свічі,
і од жалких зірок вночі.
У небі місяць горовий
скидається, як пульс живий.
Ущухлим світлом сяють вишні
опонічні. Допіру лив

високий дощ. І всі невтішні
мої передуми будив.
Я двері прочинив з веранди,
де коструватий вертоград,
собі не в силі дати лад,
пильнує перший сон троянди.
Свіча затріпотіла – й світло,
мов голуба, пустила в лет
і вірш твій вирвався без титла,
і дух твій вирвався з тенет,
бо надто кругле небо краю,
і кругла саду ліпота,
бо мати дивиться свята.
Я в ній – смеркаю і світаю.

* * *

Іди в кубельце спогаду – зогрійся!
Хай зашпори від серця відійдуть.
І терплячи покару, покорися
і поцурайся навертати путь
до зустрічі. Хай пам'ять відбігає,
як кров тобі з обличчя відійшла.
Вже погорою голос сновигає,
згубивши рідні контури села.
З крайокраю, з цієї високості,
пади, згорнувши крила, до долин,
де ясмину набрякли ярі брості
і склеплено повіки білих стін.
У пустці тій – метелики чотири

усілись по кутках – і тугу тьмять.
Кохана спить. У ярому потирі —
вино кохання і вино проклять.

* * *

Верни до мене, пам'яте моя!
Нехай на серце ляже ваготою
моя земля з рахманною журбою,
хай сходить співом горло солов'я
в гаю нічному. Пам'яте, верни
із чебреця, із липня жаротою.
Хай яблука осіннього достою
в мої червонобокі виснуть сни.
Нехай Дніпра уроча течія
бодай у сні, у маячні струмує.
І я гукну. І край мене почує.
Верни до мене, пам'яте моя!

* * *

Синові
Ти десь уже за пам'яттю. В пітьмі
утрати, до якої звикло серце.
І світишся, мов зірка, з глибини
узвишшя наднебесного. Тобі
все п'ять лиш літ. І ти в тих літах стрягнеш,

як зерня в шкаралущі. Болю мій,
на попіл вигорілий, як нестерпно
було б тебе удруге народити
і знов, як перше, вздріти немовлям!

* * *

Будні тут тобі про свято,
а про свято – будні правлять.
Хоч занадто творчу хату
пильні погляди буравлять,
хоч твоє зголіле серце
тут обмацують руками —
не зважай на те, не сердься:
те одвічне, що над нами,
стріли повиймає з рани
і губами обцілує,
адже хвиля пожадана
убиваючи рятує.

* * *

На однакові квадрати
поділили білий світ.
Рівне право – всім страждати
і один терпіти гніт.
Зле і кату, зле і жертві,

а щасливого – нема.
Всім судилося померти
за замками сімома.
Отаке ти, людське горе,
отака ти, чорна хлань,
демократіє покори
і свободо німувань.
А кругом життя веселе,
стільки сонця і тепла!
Ти мене даремне, леле,
в світ неправди привела.
Душ намарне ґвалтування
без причини, без мети
соти ярого страждання
з диким медом самоти.
З диким медом самоти.

* * *

Невже ти народився, чоловіче,
щоб зазирати в келію мою?
Невже твоє життя тебе не кличе?
Чи ти спізнав життєву путь свою
на цій безрадісній сумній роботі,
де все людською мукою взялось.
Ти все стоїш в моїй тяжкій скорботі,
твоїм нещастям серце пойнялось
моє недужне. Ти ж – за мене вдвоє
нещасніший. Я сам. А ти лиш тінь.
Я є добро. А ти – труха і тлінь.

А спільне в нас – що в'язні ми обоє,
дверей обабоки. Ти там, я – тут.
Нас порізнили мури, як статут.

* * *

Тут сни долають товщу забуття
і згадкою лютуються, як змії,
тут, на кону минулого життя,
блазнюють, корчаться, як лицедії
вертепних інтермедій. Тут живе
ховається у смерк і так існує
пропахле смертю. Віко гробове
з нас ані спустить ока. Все вартує,
щоб не згубити. А в хапливий сон
увійде гострий, наче ніж, прокльон
і провертається в душі розверстій.
Бо він – найбільший ворог мій – спішить
моєю кров'ю лезо окропить,
щоб став і ти такий, як треба, – че́рствий.

* * *

Тільки тобою білий святиться світ,
тільки тобою повняться брості віт,
запарувала духом твоїм рілля,
тільки тобою тішиться немовля,

спів калиновий піниться над водою —
тільки тобою, тільки тобою!
Тільки тобою серце кричить моє.
Тільки тобою сили мені стає
далі брести хугою світовою,
тільки Тобою, тільки Тобою.

* * *

Сумні і сині, наче птиці,
уже без неба і без крил,
обсіли край своїх могил —
живої не доб'ють водиці.
На попелищі віковім
досада щириться з досади,
їм спільної немає ради,
нерадісний їм спільний дім.
Тоді сторіками пливуть
і жалощами душі студять
і будять мертвих – не розбудять
і не докликавшись – кленуть.
Напростувалася їм путь —
спадна, укотиста, узвізна
і настає година грізна
і сурми доль в сто горл ревуть.

* * *

Нерозпізнанне місто дороге
відкрилося колючим скалком щастя.
І знов старі наринули напасті
здушили горло, кругле і туге.
Дивись, дивись – за муром цим рудим,
за другим, п'ятим, може, й сотим муром
дрімучий Київ – здибився буй-туром:
лукавим косить оком і незлим.
Святошин там – якраз дивись на ріг
в той кут глухий, де вартовий ступає.
І день постав, на підлікті спинає
охлялого по зазубнях доріг.
Ану ж, як сосни рурами гудуть,
жбурнувши в небо крони величезні!
Не пустять мури. Надто вже грубезні
і швидше вб'ють, ніж пустять.
Швидше – вб'ють.

* * *

Недовідомі закипають грози,
десь божевільні грають весілля.
А начування, окрики, погрози
за мною назирають звіддаля.
Куди й пощо? Не відаю, не знаю.
Мідяногорла ремствує сурма.
Ідуть етапи – без кінця і краю.
Реве шафар.

На світ зійшла пітьма.

* * *

Неначе стріли, випущені в безліт,
згубилися між обидвох країв,
проваджені не силою тятив,
а спогадом про образи почезлі,
летять понад землею долілиць,
ані собі, ні світові не раді,
і лячно задивляються в свічаддя
людських озер, колодязів, криниць.
Так душі наші: майже неживі
пустилися в осінні перелети,
коли відчули: найдорожчі мети
на нашій окошились голові.
В дорозі довгих самопроминань
під знадою земного притягання
проносяться від ранку до смеркання.
Крило торкає холодок вагань.
Обабіч – чужаниця-чужина.
Під кожним під крилом – чужа чужина.
І даленіє дальня Україна —
ошукана, оспала, навісна.
Дивлюсь – і мало очі не пірву:
невже тобі – ні племені, ні роду,
за сині за моря лети по воду
однаково – чи мертву чи живу.

* * *

Як добре те, що смерти не боюсь я
і не питаю, чи тяжкий мій хрест.
Що перед вами, судді, не клонюся
в передчутті недовідомих верст.
Що жив, любив і не набрався скверни,
ненависті, прокльону, каяття.
Народе мій, до тебе я ще верну,
як в смерті обернуся до життя
своїм стражденним і незлим обличчям.
Як син, тобі доземно уклонюсь
і чесно гляну в чесні твої вічі
і в смерть із рідним краєм поріднюсь.

ЗА ЛІТОПИСОМ САМОВИДЦЯ

Украдене сонце зизить схарапудженим оком,
мов кінь навіжений, що чує під серцем ножа,
за хмарами хмари, за димом пожарищ – високо
зоріє на пустку давно збайдужіле божа.
Стенаються в герці скажені сини України,
той з ордами бродить, а той накликає москву,
заллялися кров'ю всі очі пророчі. З руїни
підводиться мати – в годину свою грозову:
– Найшли, налетіли, зом'яли, спалили, побрали
з собою в чужину весь тонкоголосий ясир,
бодай ви пропали, синочки, бодай ви пропали,

бо так не карав нас і лях, бусурмен, бузувір.
І Тясмину тісно од трупу козацького й крові,
і Буг почорнілий загачено трупом людським.
Бодай ви пропали, синочки, були б ви здорові
у пеклі запеклім, у райському раї страшнім.
Паси з вас наріжуть, натешуть на гузна вам палі
і крові наточать – упийтесь пекельним вином.
А де Україна? Все далі, все далі, все далі.
Шляхи поростають дрімучим терпким полином.
Украдене сонце зизить схарапудженим оком,
мов кінь навіжений, що чує під серцем метал.
Куріє руїна. Кривавим стікає потоком,
і сонце татарське – стожальне – разить наповал.

ЗА ЧИТАННЯМ ЯСУНАРІ КАВАБАТИ

Розпросторся, душе моя,
на чотири татамі
і не кулься од нагая
і не крийся руками.
Хай у тебе є дві межі,
та середина – справжня.
Марне, вороже, ворожить —
молода чи поважна.
Посередині – стовбур літ,
а обабоки – крона.
Посередині – вічний слід
від колиски до скону.
Жаль – ні неба, ані землі
в цій труні вертикальній,

і заврунилися жалі,
думи всіли печальні.
Як то сниться мені земля,
на якій лиш ночую!
Як мені небеса болять,
коли їх я не чую.
Як постав ув очах мій край
наче стовп осіянний.
Каже: синку, ступай, ступай,
ти для мене коханий.
Тож просторся, душе моя,
на чотири татамі
і не кульсь од нагая
і не крийся руками.

* * *

Мов лебединя, розкрилила
тонкоголосі дві руки
збілілі губи притулила
мені до змерзлої щоки.
Сльозою темінь пронизала
в пропасниці чи маячні,
казала щось, даліти стала…
Мов на антоновім огні,
не чув нічого я, не бачив.
В останньому зусиллі зміг
збагнути: все, тебе я втрачу,
ось тільки виведуть за ріг…

* * *

Уже моє життя в інвентарі
розбите і розписане по графах.
Це кондаки твої і тропарі,
це кара, це з отрутою карафа.
Над цей тюремний мур, над цю журу
і над Софіївську дзвіницю зносить
мене мій дух. Нехай-но і помру —
та він за мене відтонкоголосить
три тисячі пропащих вечорів,
три тисячі світанків, що зблудили,
як оленями йшли між чагарів
і мертвого мене не розбудили.

* * *

Мені зоря сіяла нині вранці,
устромлена в вікно. І благодать —
така ясна лягла мені на душу
сумирену, що я збагнув нарешті:
ота зоря – то тільки скалок болю,
що вічністю протятий, мов огнем.
Ота зоря – вістунка твого шляху,
хреста і долі – ніби вічна мати,
вивищена до неба (од землі
на відстань справедливості), прощає
тобі хвилину розпачу, дає

наснагу віри, що далекий всесвіт
почув твій тьмяний клич, але озвався
прихованим бажанням співчуття
та іскрою високої незгоди:
бо жити – то не є долання меж,
а навикання і само собою—
наповнення. Лиш мати – вміє жити,
аби світитися, немов зоря.

* * *

Оце твоє народження нове —
в онові тіла і в онові духу.
І запізнавши погляду і слуху
нового, я відчув, що хтось живе
в моєму тілі. Нишком вижидає
мене із мене. Вабить повсякчас,
щоб погляд мій по ґратах цих обгас,
неначе свічка. Врочить і навчає,
що хай би грець, що й місця не знайду
од погляду зухвалого, що сниться
і видиться, коли мою біду
дотіпує громохка громовиця.
Це він для тебе обживав ці мури,
іще тебе не знаючи. Це він
шукає шпари у твоїй натурі,
аби солодкий близити загин!
Геть відійди, почваро! І не смій
ні кроку ближче. Одійди, почваро!
А все ж – нестерпна безневинна кара.

Хоч ти сказись. Хоч ти збожеволій.

* * *

Бальзаку, заздри: ось вона, сутана,
і тиша, і самотність, і пітьма!
Щоправда, кажуть спати надто рано,
ото й телющиш очі, як відьмак,
на телевежу, видну по рубінах,
розсипаних, мов щастя навісне.
Отут і прокидається уміння
накликати натхнення, що жене
од тебе всі щонайсолодші мрії
і каже: віщий обрій назирай,
де ані радості, ані надії.
То – твій правдивий край. Ото – твій край.

* * *

Така хруска, така гучна
уся моя кімната.
Як м'яко встелена вона,
лиш надто мулько спати.
Шість з половиною – в один,
чотири кроки – в другий.
Блукаю нею, вражий син,
неначе кінь муругий.

От тільки думається в ній —
і тісно, і обачно.
Так хутко збіг із мене лій,
хоч їсться й дуже смачно.
Машини шастають навкруг,
неначе на параді.
Папір, мій зловорожий друг,
і тут мені завадить.
Покинув я сумний підвал,
лишив майдан Богдана,
де гетьман огиря учвал
кудись жене щорана.
Я там давненько вже не знав
про справжні емпіреї,
а тут Господь наобіцяв
гетьманські привілеї
(І в халепу ж ускочив ти,
коли на поверх третій
тюремні провели чорти
за буки і мислєті).

Конец ознакомительного фрагмента.

Текст предоставлен ООО «ЛитРес».

Прочитайте эту книгу целиком, купив полную легальную версию на ЛитРес.

Безопасно оплатить книгу можно банковской картой Visa, MasterCard, Maestro, со счета мобильного телефона, с платежного терминала, в салоне МТС или Связной, через PayPal, WebMoney, Яндекс.Деньги, QIWI Кошелек, бонусными картами или другим удобным Вам способом.

Василь Стус

Палімпсести